

Podpisani je pred letom programskemu odboru MGZ predlagal sprejem in izvedbo nekaterih takih raziskovalnih tem ob sodelovanju geografov iz vseh držav, ki jih doslej niso prispevale druge znanosti. Med drugimi je določitev globalnega obsega gorovij (vemo le za hipsografske razmere) in družbenega dogajanja v njih, obseg krasa in tipizacija krasa, pojavi litoralizacije. Ker pa je izvršni komite MGZ pretežno administrativno telo, komisije pa preveč razdrobljene za razsežnejše sistematične raziskave, do takih raziskav ne more priti. Kljub izdaji mednarodnega geografskega terminološkega slovarja ostajata kvantitativni definiciji gorovja in krasa stvar posameznih dežel.

Na skupščini MGZ v Sydneyu sta bila kot edina kandidata izvoljena za predsednika Ronald J. Fuchs iz ZDA in za generalnega sekretarja in blagajnika Leszek A. Kosiński iz Kanade. Poleg štirih podpredsednikov, ki so kandidirali za drugo štiriletno razdobje, so bili izvoljeni še štirje novi. Znanstveno raziskovanje koordinira podpredsednik H. T. Verstappen z Nizozemske. Skupščina je tudi sklenila, da bo naslednji, 27. mednarodni geografski kongres leta 1992 v Washingtonu, ZDA, v letu 1996 pa naj bi bil na Nizozemskem. V letu 1990 bo regionalna geografska konferenca na Kitajskem.

Od kongresa do kongresa je v zadnjem desetletju (1976 v Moskvi, 1980 v Tokiju, 1984 v Parizu, 1988 v Sydneyu) vedno manj udeležencev iz dežel v razvoju. V Avstraliji je za to kriva tudi njena oddaljenost. Med 1200 udeleženci jih je prišlo po uradnem seznamu iz Afrike 28 (največ iz JAR) in iz Latinske Amerike devet. Največ, precej preko 200, je bilo Avstralcev, 177 iz ZDA. Malo jih je bilo tudi iz držav realnega socializma v Evropi. Na seznamu so bila vpisana tudi štiri imena Jugoslovancev. Izvršni komite MGZ v skladu s stremeljenji UNESCO razglasa potrebo po univerzalni geografiji. Na svetovnih kongresih je te vedno manj, tudi zato, ker je v razvitem svetu bivanje za nerazvite vedno dražje. Nerazvite dežele pa si organizacije tako zahtevnih kongresov ne morejo privoščiti.

Ivan Gams

3. simpozij Študijske skupine za razvoj gorskih in subpolarnih območij (Study Group on Development in Highlands and High-Latitude Zones) od 1. do 6. junija 1987 v Ouluju in v finski, norveški ter švedski Laponiji.

Od petih predvidenih srečanj navedene študijske skupine v letu 1987 sta bili uresničeni samo dve. To sta bila 3. simpozij v Ouluju in na Laponskem v začetku junija, in 4. simpozij v Fairbanksu na Aljaski avgusta 1987.

Simpozij v Ouluju je bil posvečen okolju in življenju v nordijskih deželah. Organizacijo je prevzel Oddelek za geografijo univerze Oulu, sodelovali pa so geografi s Švedske in Norveške. Simpozij se je pričel v Ouluju, nadaljeval pa v Hetti v finski Laponiji, odkoder je vodila ekskurzija čez Finsko in norveško Laponsko, na povratku pa čez švedsko Laponsko do Luleåja, kjer se je zaključil švedski del simpozija. Organizirali so ga geografi univerze v Umeåju. Pri organizaciji terenskega dela so sodelovali finski, norveški in švedski geografi.

Simpozija se je udeležilo 24 udeležencev iz devetih dežel s 14 referati. Prvi dan je bil namenjen problematiki finskega severa. M. Häkkinen je prikazal kmetijstvo Severne Finske in Švedske. H. Jussila je očrtal učinke inovacij na Severnem Finskem v zadnjih desetletjih. S. Aho je primerjal učinke državne pomoči na ruralnih območjih finske Laponije. E. Siuruainen, ki je predsedoval simpoziju in prevzel tudi predsedniške posle skupine po umrlem U. Varju, je kompleksno predstavil noveše smeri razvojne politike Finske. Norvežan A. Thormodsaeter je orisal okolje in življenje Se-

verne Norveške in njenega srednjega gorskega predela. Podobna oznaka Severne Švedske pa je odpadla.

Prvi dan je vključeval tudi ogled Ouluja, hitro rastočega upravnega in regionalnega središča Severne Finske ter obisk nove univeze, še posebej geografskega oddelka, ki se usmerja v proučevanja in raziskave severnih delov Finske. V bližnji okolici je bil izjemno zanimiv ogled muzeja na prostem, to je kmetijsko – ribiške naselbine na otoku reke Oulu iz 15. stoletja z obnovljeno prvotno arhitekturno zasnovo lesenih domov in gospodarskih poslopij, nekdanj vezanih na ribolov, trgovino z lososi ter pridobivanje borove smole. V originalni kmečki hiši so udeležence pogostili z domačimi specialitetami.

Drugi del simpozija je bil že onstran polarnega kroga, v prvi subarktični, laponski pokrajini. Pot do Hette v pokrajini Enontekio je bila nazoren primer conalnega prehoda z robnih, še agrarno-gozdnih območij v predele pritikave brezove tundre in prave tundre. Referati so ta subarktični biotop z značilnimi geomorfološkimi in hidrografskimi posebnostmi nazorno osvetlili. Laponec Aikio Pekka je živo označil kulturo Samov (Laponcev) ter obseg in polnomadski cikel jelenjereje ter njen pomen za vse dele Laponske. Kot domačin ni skrival ambicij za večjo avtonomijo in povezoval vseh treh njenih delov. K. Jyväskylä je analizirala današnji obseg laponskega turizma in perspektive za njegov razvoj, ki dobiva znatno državno podporo. Materialna podpora so deležne tudi druge dejavnosti domačinov.

Pristno seznanitev z laponskim življenjem je dal obisk pri laponskem jelenjereju, ki z družino živi že v moderni hiši z vso ustrezno opremo. Poleg avtomobila uporabljata tudi »snowmobil«, ki mu pomaga pri zimskem zganjanju jelenje črede. Večerja, organizirana v okviru laponskega »kmečkega turizma«, pa nam je odkrila specialitete iz jelenjega mesa in bogato pestrost različnih jagod iz tundre.

V Hetti so imeli referate neskandinavski udeleženci. Francoz M. Cabouret je ovrednotil geografsko okolje, njegove ovire in prebivalstvo celotnega arktičnega območja. Švicar W. Leimgruber nas je seznanil s svojim habilitacijskim delom, ki obravnava obmejno trgovino med Lombardijo in kantonom Ticino. Američan D. Lynch (organizator prihodnjega simpozija na Aljaski) pa je nanizal nekaj aktualnih vprašanj gospodarskega razvoja ameriškega severa. Neprebrani so ostali metodološki prispevek M. Klemenčiča o opredelitvi socialno-ekonomskih struktur slovenskih samotnih kmetij, podpisani pa je označil preobrazbo gospodarstva v alpski regiji na primeru Bohinja. Nemec J. Gerloff se je omejil le na prikaz raziskovalnih področij univerze v Greifswaldu.

Iz Hette je ekskurzijska pot peljala na zahod čez enolično arktično pokrajino, kjer smo ob jezeru Kilpis obiskali biološko-limnološko raziskovalno postajo.

Skozi območje severnih norveških fjordov nas je vodil norveški geograf in nas seznanjal z naravnimi značilnostmi ter družbeno problematiko območja. Za udeležence je bila posebno zanimiva ribogojna farma, ki se ukvarja tudi z gojenjem alg. Najzahodnejšo točko smo dosegli v Narviku, pomembnem izvoznem pristanišču švedske železove rude. Ponovno prečkanje Švedskega višavja nas je vodilo skozi naravni park Albisko do rudarskega območja Kirune, Gällivaare in Svapavaare, kjer so nas švedski geografi seznanili s problemi rudarjenja; spustili smo se v rudniški jašek. Naglasili so zlasti težavna urbana vprašanja teh rudarskih aglomeracij in težave zaradi fluktuacije delavstva. Obiskali smo še Space House za satelitske posnetke in za analize le-teh v Kiruni. V okolici Gällivaare pa smo obiskali najpomembnejše zimskošportno središče Dundreö. Laponsko problematiko je osvetlil župan mesta Jokkmokk in nam omenil zlasti prizadevanja za zagotavljanje delovnih mest in za zadrževanje prebivalstva v regiji. Razvojna vizija pa je turizem in spodbujanje družbenih dejavnosti za propagiranje laponske kulture. Gospodarski razmah, ki je območje za-

jel v tridesetih letih z gradnjo elektrarn na rekah, je že davno usahnil. Gozdarstvo v teh severnih legah pa še nima večjega pomena.

Tretji del simpozija so organizirali švedski geografi s tehnične univerze v Luleåju. Univerzo so ustanovili 1971. leta z namenom, da pospeši regionalni razvoj severne pokrajine Norrbotten in usposobi strokovnjake za njen ekonomski vzpon. Predstavili so raziskovalno usmerjenost univerze, še posebej so značilne raziskave, usmerjene v tehnološke inovacije, prilagojene arktičnim območjem. Vzpon mlade, državno subvencionirane univerze ilustrira podatek, da ima le 3570 študentov in kar 810 učiteljev.

Neposredno smo si ogledali še razvojno strukturo mesta Luleå, od nekdanjega in še danes teritorialno ločenega »nedeljskega mesta« Gamelstadta (Stari Luleå) iz sedemnajstega stoletja, preko modernega upravnega središča regije in živahnega trgovskega središča, do obsežne industrijske cone sodobnega železarstva in moderno urejenega pristaniškega dela, in naposled turističnega naselja »švedske riviere« na severu Botnijskega zaliva. Iz Luleå se je ekskurzija usmerila še ob tem zalivu do Ouluja, kjer se je simpozij tudi zaključil.

Metod Vojvoda

Na pragu stoletnice slovenskega jamarstva (1889–1989)

Redki so stoletni jubileji slovenskih društev, gotovo pa jih še ni bilo v jamarstvu. Zanimivo je, da je bil prav naš kraški svet med Pivško kotlino in Tržaškim zalivom pobudnik prvih treh jamarskih organizacij na svetu. Ta čudoviti svet, skrivnosten po površinskih in podzemeljskih oblikah, je v osemdesetih letih preteklega stoletja pritegoval pozornost kakor dunajskih tako tudi tržaških prirodoslovcev, še posebej geografov. V tem svetu notranjskih kraških polj in dveh že takrat znanih jam, Postojnske jame, ki je v avstrijskem cesarstvu že takrat slovela kot najdaljša jama na svetu, in skrivnostno globokih, takrat še neznanih globin Škocjanskih jam, so v zadnjih desetletjih 19. stoletja vznikla prva jamarska društva, 1879 na Dunaju, štiri leta pozneje v Trstu in leta 1889 v Postojni.

Nemški znanstveni svet je prav ob preučevanju slovenskega krasa postavljajl osnove znanstvene panoge speleologije. Medtem ko so še sredi 19. stoletja novo nastajajočo speleologijo zastopali le posamezniki, ki so hoteli notranjska kraška polja spremeniti v rodovitne oaze, pa so se sredi osemdesetih let dunajski geografi in geologi z vodilnim Francem Krausom na čelu posvetili raziskovanju podzemlja Notranjskega krasa. Prav skupinsko raziskovanje težavnih podzemeljskih votlin jih je privedlo 1889. leta do prve v svetu znane jamarske organizacije, imenovane »Karst und Höhlenkunde« (Krasoslovje in jamoslovje). Pod vplivom dunajskih kolegov je tržaški profesor J. Moser začel v Nemško-avstrijskem planinskem časopisu objavljati svoje raziskave snežnic in ledenic na Trnovskem gozdu, obenem pa dal 1883. leta pobudo za ustanovitev posebne jamarske sekcije »Sektion Küstenland« nemško-avstrijskega planinskega društva. Tako so si naš podzemski svet začeli lastiti nemški in italijanski raziskovalci. Bilo je to v dobi intenzivne narodne prebuje, ki se je kazala že prej pri Postojnski jami, kjer so 1860. leta za svoje vodnike prvič priredili pravila za vodenje po jami v slovenskem jeziku. Potrebo po opisu Postojnske jame je začutil tudi takratni postojnski dekan in pisatelj Peter Hitzinger, ki je v »Domačem koledarju slovenskem« za leto 1861 prvič opisal Postojnsko jamo v slovenskem jeziku. Prvi tiskani vodnik o jami v slovenskem jeziku pa je izšel leta 1863. Tako je v odporu proti tujim raziskovalnim posegom v naše podzemlje igrala važno vlogo prav Postojnska jama, ki